URBANA ILL

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 199. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 26-го серпня 1940. No. 199. Jersey City, N. J., Monday, August 26, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВІЙСЬКОВІ БАЗИ ЗА АНГЛІЙСЬКИЙ ДОВГ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт розглядає проєкт, на основі якого Америка скреслилаб довги, які Англія винна Америці, у висоті пять і пів біліона долярів, а з відсотками близько девять біліонів, взаміну за 18 воєнних баз по ріжних кольоніях і посілостях Англії, що знаходяться в західній півкулі. А щоб не виглядало, що Америка дуже за ті бази переплатила, відповідна фінансова комісія зменшить за всі минулі роки висоту відсотків, порахує всі дотепер заплачені відсотки на конто основного довгу, а також порахує на користь Англії по три міліони від одної бази річного чиншу впродовж 99 літ і в той спосіб вийде, що ця трансакція навіть під бизнесовим оглядом не буде для Америки такою поганою. Цей плян має прихильників серед урядових кол і в конгресі. Бо, беручи під увагу факт, що Англія в будучинні ледви чи змоглаб колинебудь той довг сплатити, а також факт, що Англію і Америку тепер вяже одна спільна зверхня небезпека, політичні кола Америки переконані, що ця умова вийде добре для обох країв.

ЛЕТУНСЬКА КАТАСТРОФА.

ДЕНВЕР. — Минулої пятниці в часі бурі військовий бомбовик, на якім було два старшини і сімох рядовиків, розбився і всі люди, що знаходились на нім, відразу згинули. Причиною катастрофи мабуть є те, що повітряна струя дула вниз з такою силою, що літак не міг вдержатись на поверхні та рунув у землю. Знавці також кажуть, що внаслідок елекричних струй і вітру, літак міг бути рознесений вже в повітрі.

ВИЛКІ ГОВОРИТЬ З АРХИЕПИСКОПОМ.

НЮ ЙОРК. — Републиканський кандидат Вендел Вилкі мав разом з нюйорським архиепископом обід у архиепископській резиденції і там розмовляв з ним на ріжні політичні і суспільні теми. Але про що вони говорили точно — Вендел Вилкі відмовився сказати.

ҐАЗЕТИ ЗА ВИЛКІМ.

НЮ ЙОРК. — Статистичні підрахунки вказують, що велика більшість, бо дві третих, американських щоденних ґазет виразно піддержує Вендела Вилкого. Републиканці, коли ходить про ґазети, все мали перевагу над демократами. Але в надходячих виборах ця перевага далеко більша, ніж у кількох попередних виборах.

ОРТІЗ ЗАДЕРЖИТЬ ПРЕЗИДЕНТСТВО.

БУЕНОС АЙРЕС. — Роберто Ортіз, аргентинський президент, який вніс на руки сенату резиґнацію зо свого уряду внаслідок нанесеної йому обиди з боку тогож сенату, після всякої правдоподібности далі залишиться президентом, бо всі політичні партії, навіть його противники, відмовились приняти цю резиґнацію.

Обиду Ортізові нанесено в звязку зо скандалом, який стався у послідних часах в Арґентині, а в якім урядові особи брали хабарі з продажі державних ґрунтів. Сенатор Ґільот, якому доказали найбільше вини, поповнив самогубство вистрілом у голову. Він залишив записку, в якій каже: „Хай Бог мені простить".

УЧИТЕЛІ ПРОТИ ВСІХ ДИКТАТУР.

БОФАЛО. — На річній конвенції федерація американських учителів по гарячій дебаті ухвалила резолюцію, в якій натаврувала всі диктатури — націстичну, фашістівську і комуністичну — в Німеччині, Італії та Совєтах. Ця резолюція перейшла не звертаючи уваги на спротив деяких учителів, які все добачували диктатуру лиш у Німеччині та Італії, а не в Совєтах. Там, на їх думку, була „демократія".

ЛЯ ҐВАРДІЯ ЗАДОВОЛЕНИЙ З НОВОГО НАЗНАЧЕННЯ.

НЮ ЙОРК. — Ля Ґвардія висказав журналістам своє задоволення з нового назначення на члена американсько-канадійської оборонної ради. На запит кореспондентів, чи можна йому брати нову урядову посаду, залишаючись дальше посадником Ню Йорку, Ля Ґвардія відповів, що можна, тільки не можна брати другої платні. Він казав, що вже в найближчих днях поїде в тій справі до Канади. На запит, що буде першою його роботою, відповів, що — першим своїм завданням уважає про все мовчати і нікому нічого не говорити.

УРУҐВАЙСЬКІ БАЗИ ДЛЯ АМЕРИКИ.

МОНТІВІДЕО. — Уруґвайський уряд офіційно повідомив уряд Злучених Держав Америки, що Уруґвай згодиться дати для американських збройних сил свої бази, але лиш під услівям, що тих баз могтимуть уживати також всі інші американські краї. Вашингтон відкинув цю пропозицію.

РУЗВЕЛТ ПРИСПІШУЄ ПРИМУСОВУ СЛУЖБУ

Президент Рузвелт на своїй пресовій конференції сказав ґазетярам, що конґрес повинен ухвалити законопроєкт примусової військової служби впродовж наступних двох тижнів. Бо цього вимагають справи. Коли це не буде зроблене, то вже в короткому часі Америка матиме багато зброї, а не буде кому її орудувати. Так як ще недавно були люди, а не було воєнних машин. Під цю зиму американська армія повинна збільшитись щонайменше на 800,000 вояків, в додатку до 400,000, які є вже нині, казав президент.

КОНҐРЕС РАДИТЬ

У федеральнім сенаті далі широко дебатують над справою законопроєкту примусової служби. Сенатор Барклі, провідник більшости, сказав, що він вивідував серед сенаторів, чи вони згодяться припинити дебати, але кількох сенаторів не згодилось, тому він не міг цього зарядити. Все таки він відчуває потребу обмеження дебати і тому вже в найближчих днях поставить цю справу рубом: хай ті, що хочуть далі обширної дебати, приявно голосують проти обмеження, а тоді можна буде зорієнтуватись у ситуації.

Сенатор Най, що належить до бльоку ізоляціоністів і є проти примусової служби, заявив, що його бльок дістає чимало телеграм від комуністів, фашістів і націстів, які також піддержують думку, що не треба примусової служби. Сенатор Най заявив, що ізоляційний бльок не потребує моральної піддержки від тих груп, бо піддержуючи опір проти військової служби ті люди мають не американські, тільки чиїсь інші інтереси на увазі.

БРИТІЙЦІ ОБСТРІЛЮЮТЬ НІМЕЦЬКІ ПОЗИЦІЇ З ДАЛЕКОСЯГЛИХ ГАРМАТ

Німецька артилерія продовжувала обстрілювати з французького побережа англійську пристань Довер при помочі своїх „грубих Берт". Пишуть, що ці обстріли шкоди не нанесли, та що життя в пристані йшло нормальним ходом, не зважаючи на ту стрілянину, якої властива ціль: викликати серед населення пострах. Успокоюючо вплинуло на населення і те, що воно побачило, що ті німецькі далекосяглі гармати не є нічим надзвичайним, бо й британці мають заховані на побережу свої далекосяглі гармати, що нагадують „подобгасті Томі" з часів англійської війни в Полудневій Африці. Того досі ніхто не знав, а населення довідалось про це доперва тоді, як завважило, що британські гармати обстрілюють французький беріг, себто ті місця, де розложились німецькі частини.

Крім цього британська повітряна фльота розшукувала ввесь час за німецькими позиціями на французькім побережу, головно за тими, де є заховані „грубі Берти". Та виявилось, що німці повиставляли повно страхопудів, що ніби мали бути їхніми гарматами. Це на те, щоб милити британських летунів.

Німці тепер літають по глибині Англії й обкидують бомбами вже й фармерські околиці та, як подає британський комунікат, стріляють з машинових крісів до фармерів і робітників при дорогах чи будинках. Знову британські літаки далі кожного дня бомбардують в Німеччині ржні склади і фабрики муніції.

Ось ті взаїмні бомбардування не спричинюють великих жертв у людях, але зате завдають поважні матеріяльні втрати. Коли іде про далекосяглі гармати, то знавці не привязують до них великої ваги. Кажуть, що вони є більше на те, щоб викликувати паніку.

ЗАРОБИЛИ ДОБРІ ГРОШІ НА ФІЛЬМІ, РОЗВЯЗУЮТЬ КОМПАНІЮ СЕЛЗНИКА

НЮ ЙОРК. — Спільники фільмового підприємства Селзник заробили добрі гроші на двох фільмах, а то „Ребека" і „Ґон вит ди виндс" й тому розвязують спілку. Вона проіснувала пять літ. Спільники кажуть, що гроші напливають ще дальше, а на будуче зарібок не певний з причини європейської війни. Закладовий капітал спілки був $3,000,000.

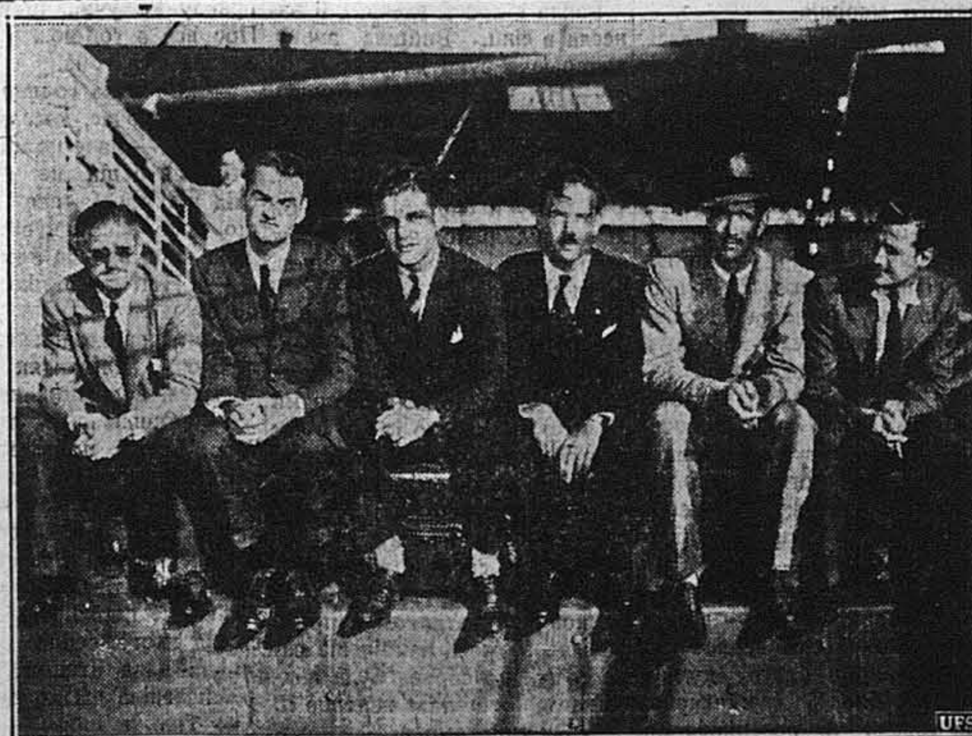
КНЯГИНЯ ВИНДЗОР ПРИСИЛАЄ СУКНІ ДО НЮ ЙОРКУ НА ЧИЩЕННЯ

Кораблем Акадія привезено до Ню Йорку скриню заадресовану до фірми Деніґана при 64 вул. в Ню Йорку, а на скрині був напис: „Убрання до чищення". Як надавець посилки була адреса: „Її Королівська Високість Княгиня Виндзор, Насав". Митні урядові перепустили пакунок за злoженням бонду, що вбрання буде вивезене зо Злучених Держав.

ПРИВЕЗЕ СПЕЦІЯЛЬНЕ ПИСЬМО ВІД ПАПИ

РИМ. — М. Тейлор, спеціяльний посол през. Рузвелта до Ватикану, вертає до Злучених Держав. Кажуть, що він везе спеціяльне письмо Папи до през. Рузвелта. Секретар Тейлора забрав усі листи і документи і перевіз їх до Женеви. З того виходить, що Тейлор мабуть уже не верне до Риму.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ПОВЕРНУЛИ ДОМІВ. — Американці, що поводили амбулянсами у Франції, прибули до Бруклина. Зліва: Роберт Карсон, Ню Йорк; Артур Стратон, Клинтон, Па.; Чарлз Вилен, Ню Йорк; Бил Риплі, Монклер, Н. Дж.; Пол Вилис, Албукерк, Н. М.; Френсис Виковарі, Ню Йорк.

НЕ ЗАЦІКАВЛЕНІ КАРПАТСЬКОЮ УКРАЇНОЮ, ЗАЯВЛЯЮТЬ СОВЄТИ

БУКАРЕШТ. — Добре поінформовані політичні кола стверджують, що совєтський премієр Вячеслав Молотов запевнив Мадярщину, що Росія не є заінтересована ні Карпатською Україною, ні Трансильванією, яку Мадярщина хотілаб дістати від Румунії. Це останнє замітне з цього боку, що недавно була поширена поголоска, що Совєти не будуть перешкоджувати Мадярщині забирати Трансильванію, але за те заберуть Карпатську Україну, на що Мадярщина мала вже дати тиху згоду.

СОВЄТИ ПРО ДРУЖБУ З НІМЕЧЧИНОЮ.

МОСКВА. В той самий час, коли німецька преса розписувалась широко про те, що між Совєтами і Німеччиною настала „вічна згода", та що обидві держави порозумілись уже в справі всіх европейських проблемів, совєтські ґазети передавали подібне теж і своїм читачам. „Ізвєстія" написали, що підписання совєтсько-німецького договору про ненапад, яке наступило тому рік, було „справжнім зворотним пунктом не тільки в історії совєтсько-німецьких відносин, але також в історії цілої Европи, а навіть і не тільки Европи". Далі сказано, що совєтсько-німецке порозуміння „закінчило ворожнечу і війну, до якої наклонювали штучно провокатори". А що далі „Ізвєстія" зазначили, що як Совєти так і Німеччина прийшли до переконання, що „ідеольоґічні ріжниці та ріжні державні лади не повинні бути перешкодою для добросусідських відносин між державами".

ЯК ЦЕ РОЗУМІЄ ДЮРЕНТІ?

БУКАРЕШТ. — Волтер Дюренті, довголітній кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" з Москви, відомий зі свого совєтофільства, пише, що в Росії далі нема великої прихильности до Німеччини. Совєти переконані, каже Дюренті, що колиб війна Німеччини з Англією скінчилась німецькою невдачею, то німці, скорше чи пізніше, таки звернуть свою увагу на Одесу, Ростов і Істанбул, себто на Україну і Туреччину. Заразом подає, що „Червона Звізда", орган червоної армії, пишучи про війну Німеччини з Англією, сумнівається, чи Німеччині вдасться поконати Англію через напад на край, чи через бомбардування з літаків.

ЗНОВУ ДАРДАНЕЛІ.

БУКАРЕШТ. — Стверджують, що Совєти знову натискають на Туреччину, щоб вона дала згоду на переплив совєтської фльоти через Дарданелі на випадок війни.

ДАЛИ ПОЛЯКАМ НІМЕЦЬКИЙ ШПИТАЛЬ.

ЛОНДОН. — Британська влада віддала полякам німецький шпиталь в Лондоні, що дістав тепер назву „Інституту Польських Утікачів". В тому Інституті будуть лікувати хорих поляків і вчити польських студентів медицини. Влада заявила, що це сталося наслідком виміру „найвищої справедливости", бо німці забрали полякам їхні шпиталі, а польським студентам медицини не дають змоги кінчити науку.

РУМУНІЯ ПОКЛИКУЄ ЗНОВУ РЕЗЕРВИ.

БУКАРЕШТ. — Недавно Румунія відпустила домів сотні тисяч війська, а тепер знову покликує резерви, а це тому, що не може погодитись з Мадярщиною щодо Трансильванії й надіється війни. Та ті, що визнаються на відносинах, сумніваються, щоб до такої війни дійшло, бо на те не дозволить Німеччина, що не бажає собі тепер там заверухи. А так є, що Румунія тепер під диктатом Німеччини.

І ГРЕЦІЯ ГОТОВА ДО ВІЙНИ.

АТЕНИ. — Супроти ворожої постави Італії грецький 69-літній премієр Метаксас рішився на війну, якщоб Італія заатакувала Грецію, бажаючи забрати її землі. По стороні Греції є Англія. Замітне те, що в тій „критичній хвилі" почали горіти фабрики військових мундурів, як і склади тих мундурів. Загально думають, що це акти саботажу. В дипломатичних колах переконані, що грецько-італійський конфлікт таки до війни не доведе.

ІТАЛІЯ НЕ ХОЧЕ ЧІПАТИ ЄГИПТУ.

РИМ. — Виходить, що Італія не піде війною на Єгипет. Італійський уряд виясняє, що населення Єгипту не хоче війни з Італією, хоч до неї змушує його Англія. Тому Італія не буде нападати на Єгипет, а тільки буде нищити британські морські бази в Єгипті. Таким чином думає вона вдержати Єгипет невтральним. Та ледви, чи це вдасться. Відношення Італії до Єгипту є тепер таке як було Німеччини до Норвеґії, коли зачався німецький наступ.

ЕСПАНІЯ ПО СТОРОНІ „ОСІ".

РИМ. — Італійський уряд переконаний, що Еспанія возьме активну участь у війні й стане по стороні Італії і Німеччини.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед виходом числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ТРОЦЬКИЙ-БРОНШТАЙН

Лев Троцький (Бронштайн) згинув з рук тої самої машини, яку він сам будував і при помочі якої гинули міліони людей також і тоді, коли він сам був другою по Леніні найбільшою совєтською фіґурою.

В Українській Енциклопедії читаємо в згадці про нього між іншим таке: „російський революціонер, український жид, стояв близько до української „Спілки“ й редаґував її орґан „Правду“ у Відні . . .“. Ось тих кілька слів вказує на те, що Троцький був теж обзнакомлений з українським життям і з українськими змаганнями. Тому й особливо важне його відношення до України, коли він сам прийшов до влади і заводив новий лад.

Коли в Росії вибухла революція і коли теж і український нарід забажав жити новим вільним життям, то повставша тоді Українська Центральна Рада заявила як речник України у своїм Першім Універсалі наступне:

„Хай Україна буде вільна! Не відмежовуючися від решти Росії, не зриваючи звязків з російською державою, хай український народ має на своїй землі право розпоряжати своїм життям. Хай порядок і лад на Україні впроваджує український сойм, вибраний на основі загального, рівного, безпосереднього і тайного голосування. Всі закони, що мають запровадити в нас лад, матиме право настановляти тільки наш український сойм“.

Та, як кажеться у згаданому Універсалі, російський „демократичний“ Тимчасовий Уряд усі ті домагання Української Центральної Ради відкинув. Пішла довга тяганина, щоб добути згоду на автономію для України, при чому українські провідники запевняли російських „демократів“, що хочуть „твердо станути“ на своїй землі, щоби „нашими силами допомогти цілій Росії, щоби російська республика сталася федерацією рівних і вільних народів“. Та ті скромні вимоги були не понутру те тільки російським „демократам“, але ще гірше затрівожили тих, що по них прийшли до влади, себто большевиків. Для них ті змагання України були „контрреволюцією“. І тому влада Леніна і Троцького взялася негайно ліквідувати цей рух силою, підступом, зрадою, демаґоґією і творенням „орґану власти всієї України“, у протиставленню до Української Центральної Ради. Пішов в курс блахман з „соціяльним визволенням України“, звернений проти „буржуазної“ української влади. Зачалася крівава боротьба з Крутами й іншими траґедіями. І так, як каже М. Грушевський, в огні большевицького обстрілу згоріла „наша орієнтація на Московщину, на Росію, накидувана нам довго й уперто силоміць“. Її ратував Троцький у Берестї, виставляючи Шахрая як представника шахрайського „харківського уряду“. Був блідий і трясся зі злости, що йому це шахрайство тоді не вдалось, та що Україна готова стати дійсно вільною. Та трохи пізніше допомогли йому до цього, щоб так хвилево сталось, Денікини, тиф, що добивав українського вояка та ті побаламучені українці, що припускали, що такі як Троцький несуть визволення . . .

НА ЩО ВИТРАЧАЄТЬСЯ ЗАСОБИ ПОНЕВОЛЕНИХ НАЦІЙ СССР

„Известія“ з 30. липня подали справоздання про загальні збори керманичів центральних, обласних, фабричних і місцевих комітетів Всесоюзного Центрального Совета Професійних Спілок, які обєднують ніби 25 міліонів робітників. З нагоди цих зборів часопис заявляє в передовій статті між іншим таке: „Нема більш масової організації ніж Профсоюз, який служить найміцнішим звязком поміж партією та масами“. Чого вартий цей звязок зраджує самий орґан московського уряду пишучи далі: „На пленумі ВЦСПС наводнилося багато характеристичних фактів, які показують, що численні професійні орґанізації кепсько втягають членів Профсоюза до партійного активу. Профсоюзні орґанізації станули на шляхах канцелярсько-бюрократичних методів кермування. Корінь лиха є в надмірно збільшеним оплачуваним апараті Профсоюзу. В багатьох професійних орґанізаціях провадиться цілу працю починаючи від фабричного комітету і кінчаючи ЦК силами оплачуваних службовців. Провід багатьох професійних спілок відгородився від маси членів величезним апаратом людей, що працюють за платню. Оплачуваний апарат наших професійних спілок зростав від року на рік, а разом з тим зростали й видатки на нього. До тогож цей апарат часто оплачувано всупереч закону коштом підприємств і інституцій. Оплачуваний апарат зуживав величезні суми, які належалося витрачати на потреби орґанізацій... ВЦСПС перевірив 179 ЦК союзів і 81 спортових товариств. В 1939 р. вони мали 194,433 оплачуваних службовців, а в 1940 р. — 203,821, зарібна платня яких перевищувала один білїон рублів. Професійна спілка залізничників мала наприклад 7,614 оплачуваних службовців з загальною сумою платень в 36 міліонів, а тоді як сума всіх членських вкладок виносила лише 22 міліони руб... В Донбасі (Донецьких копальнях вугля на Україні) є 7,500 осіб таких оплачуваних службовців професійних спілок, але плян добування вугля там не виконується... Комісія Профсоюзу рішила скоротити число своїх службовців на 128,000 осіб, що заощадить до кінця цього року 270,000,000 руб..“

Стільки головний орґан московського уряду про визиск робітництва для вдержання двох соток тисяч „знатних людей“. До цього треба перед усім додати, що в Україні вони складаються переважно, коли не виключно, з москвинів та не-українців. Отже й цей спосіб господарського визиску є лише частиною національного визиску. Ці відносини, що панують в найбільш „демократичній“ робітничій орґанізації, є типовими і для всіх інших совєтських орґанізацій, де верхівка дбає лише про те, щоб не роблячи нічого загарбати можливо більше грошей. Те, що пишуть „Известія“ про професійні спілки, є найвиразнійшим свідоцтвом убожества для цілого державного ладу СССР, що тримається оплатою панівної большевицької верхівки з одного та терором з другого боку.

К. В.

ОДИН РІК НІМЕЦЬКО-МОСКОВСЬКОГО ПАКТУ

Конюнктура чи стала політика

Дня 23. серпня 1939 р. заключено в Москві пакт ненападу між Німеччиною та СССР на період 190 літ. саме тоді перебувала в Москві аліянтська делеґація вже від десяти днів, щоб заключити подібний пакт з Анґлією та Францією. . .

Це певне, що без тої ґарантії, яку дав Гітлерові Сталін, Німеччина не булаб пішла так скоро до війни з Польщею, а відтак з Анґлією та Францією. Тому то день 23-го серпня, це фактична річниця сучасної війни. Це в Кремлі кинуто виклик демократичним державам і там почато війну, якої розміри та натугу тяжко однак було ще тоді передбачити. Нині ціла Европа — це фактичне побоєвище, якщо не у фізичному значенні, то напевно в моральному.

Досі, ніхто не знає, чи пакт підписаний в Москві є тільки пактом, чи може військовим союзом; чи була це звичайна конюнктура чи довго підготовлювана політична лінія, що остаточно мала усунути анґлійсько-французькі впливи з Европи, а зробити місце Німеччині й Москві.

В практиці, пакт цей добрий як для Німеччини так і для Москви. Кожний новий здобуток Гітлера, використовує Сталін вповні, здобуваючи й собі нові позиції в Европі. Річ ясна, що тільки остання побіда або поразка Гітлера покаже, куди піде московська політика, будучи звільненою від німецького воза.

Німецько-московський пакт і українська справа.

Нема двох слів, що московсько-німецький договір є великою перешкодою у змаганях українського народу до визволення. Московсько-німецький пакт був ударом не тільки по аліянтах, але також по українській визвольній справі. Він уможливив Німеччині кинутися на захід і винищувати високу европейську цивілізацію, тоді, коли комуністична Москва перебувала в „невтральності“, загарбувала сотки тисяч квадратових кільометрів чужої території та понад 26 міліонів немосковських народів.

Отже, виходячи з точки бачення української визвольної політики, союз Німеччини з Москвою поставив цю останню в дуже догідне становище. Вона зросла чисельно, та стала потенціяльно куди сильнішою. Колиж брати під увагу те, що може статись по війні, то й тут мало надії на ліпше. Колиб війна закінчилася цілковитою побідою одної чи другої сторони, українська справа може остати не розвязаною. Коли Німеччина побідить Анґлію, то ледви чи вона піде на схід розбирати СССР, як це деякі оптимісти вже нині передбачають. Вона може дальше вести стару бісмарківську політику щодо Росії, держучи її цілу, однак внутрішньо ослаблену, щоб можна було її якнайбільше використовувати. Колиж Німеччина буде поконана Анґлією, то можна припустити, що це буде при евентуальній помочі Америки, а можливо й Росії. Коли нині Росія все більше стає в „обороні“ Греції перед погрозами Гітлерового союзника Мусолінія, то значить, що колиб Німеччина знайшлася на похилій доці, то Сталін скочив би її на спину. За ту евентуальну поміч Анґлія певно не вимагалаб, щоб Росія звернула Західню Україну Польщі чи звільнила окупувані недавно балтійські держави. А вже тяжко вірити, щоб вона тоді піддержала українську визвольну справу в соборницьких розмірах.

Значить, українська справа вийшлаб з цьої війни так, як це було в 1919-20 рр. Може ще гірше. По минулій війні лишилася славна традиція національно - революційного зриву. Це у наступних десятиліттях виказало величезний ідейно-духовий вплив на оформлення та актуалізацію визвольних змагань, психольоґічно зорієнтованих на черговий вибух зриву. Тепер українська нація вийшлаб без тих цінних, бо писаних кровю, надбань. Вона малаб тільки капітал 1917—20 рр., що все дальше й дальше віддалюється від сучасників. А в міжчасі, наступ відвічного ворога України, Москви, ще більш посилився.

Нема сумніву, що Москва пішла на союз з Німеччиною ще й тому, щоб вибити німцям з рук т. зв. „український атут“, яким Гітлер лякає Совєти. Тут корінь ось тих змагань Москви, щоб загнати всі українські землі та всіх українців у московську неволю.

Союз Німеччини з Росією це для України заповідь нової Великої Руїни. Німеччина є тепер **фактичним спричинником** цеї Великої Руїни українського народу.

Віра в Україну.

Пишучи це з нагоди німецько-московського договору та його наслідків для української справи, не хочемо бути песимістами. Ми тільки не хочемо бути надмірними оптимістами, себто потішати себе думкою, що Росію „хтось“ розібє. Хочемо станути обличчям перед холодною дійсністю. Та на дійсність треба тверезо дивитися та витягати належні з неї науки, що вимагає багато мужности й відваги.

Хочби й найтяжча Голгофта судилася Україні, то український нарід мусить вірити, що він її перенесе, як переніс часи татарських наїздів в XIII. ст., часи козацько-польських і українсько-московських воєн в XVII.—XVIII. століттях, як вкінці пережив тяжкі темного та найбільш глухого в історії України XIX-го століття.

Тому, згадуючи першу річницю цеї війни, в якій покищо Україна не бере активної участи, хоч через неї терпить, передумаймо всі наші можности в Америці, себто те, що й як ми можемо робити, щоб зберегти тяглість традиції української визвольної боротьби та допомогти тому, щоб, коли засяє знову свобода над Европою, многострадальна Україна могла стати знову вільною.

Е. О.

ВІСТИ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ

Селянський Зїзд Холмщини.

В неділю, 21. липня ц. р. відбувся в Холмі, в салі епископської палати зїзд представників сіл холмського повіту, що його скликав Український Комітет. Величезна саля виповнена по береги. У програмі стояли пекучі питання українського життя, церковні справи, шкільництво, господарські потреби й інші. Серед учасників Зїзду були: голова „Рідної Хати“ письменник В. Островський, організаційний референт Центрального Укр. Комітету у Кракові інж. Бойдуник, головний директор Союзу Кооператив Іванів, агроном-інж. А. Романенко, пані Варварова, одинока з жінок сільських священиків, др. Остапенко й інш. Село представляли учителі і селяни. Кожний легко міг відчути, що холмське село не балакуче. Але по тому, як воно реаґувало рясними оплесками на думки промовців, з якими згоджувалося, легко було оцінити, як свідомо і поважно ставиться воно до питань життя. Особливо гаряча була дискусія над церковними справами. Всі промовці, підтримувані гучними оплесками селян, домагалися, щоб загарбані поляками землі негайно повернено українському населенню; щоб духовенство на Холмщині було українське й щоб серед нього не було ворогів українства, та щоб усе воно враз зо своїми жінками, брало участь у національній відбудові Холмщини, щоб священиків, які ставляться ворожо до українства, а навіть „невтрально“ усунено; щоб у церквах вживалась лише українська мова; щоб виховниками українських дітей були українці і т. п. В дискусії над шкільництвом особливо підкреслювали упослідження українських шкіл та українських учителів, а також звертали увагу на небезпеку дальшої польонізації. Ця небезпека виринає з того, що з селах, де штучно, при допомозі осадників, створено польську більшість, а українці, внаслідок виселення підчас війни багатьох родин на схід, не дають вимаганої скількости дітей, щоб мати українську школу, діти можуть польонізуватися в польській школі. Селянський зїзд підкреслив, що необхідно створити цілу низку, особливо технічних, і висунув домагання, щоб було покликано на директора української гімназії в Холмі п. Пекарського, бувшого директора української гімназії в Рівному. В ділянці господарства приявні обміркували ріжні пекучі справи і між іншим підтримували думку про необхідність заснування т-ва „Сільський Господар“. В кожній із згаданих ділянок принято відповідні резолюції. — (За „Кр. Вістями“ з 9-го серпня).

Зїзд культурно-освітніх діячів.

28. липня в салі української гімназії в Холмі відбувся зїзд культурно-освітніх референтів при Українських Пов. Комітетах Холмщини з Підляшшям. Представників з деяких повітів бракувало. Реферував референт культ. освітн. відділу Центр. Комітету у Кракові м-р Дужий. Перед рефератом представники повітів склали короткий звіт з культурно-освітньої праці. Звіти красномовно виявили громадянству, що, не зважаючи на великі зусилля, осягнами праці ще не можна радіти. Довідалися ми з них і те, що праця йде нерівномірно: що далі від Буга на захід, і що далі від Холма до північних перефирій, тим вона слабша. В дискусії брали участь шкільний інспектор Білик, голова „Рідної Хати“ В. Островський, представники Грубешівщини Герасимюк, Самохваленко та інші. Поручено було багато дуже пекучих справ. Визнано потребу скликати в найкоротшому часі другий такий зїзд.

Зїзд українських інспекторів в Холмі.

Під проводом референта для українського шкільництва відбувся триденний діловий зїзд українських повітових шкільних інспекторів люблинської области. Після обговорення справ, звязаних з діяльністю інспекторів, зїзд займався службовими, особистими й іншими справами українського вчительства. Обговорено справу організації українського шкільництва, пляни та справу шкільних підручників. Підчас обговорювання цілого комплексу цих питань ще раз стверджено, в який безоглядний спосіб гнобили поляки українців своєю ославленою меншинною політикою. Від 1. вересня ц. р. в люблинській области невкваліфікованих українських учителів заступлять кваліфіковані з корінної Польщі, куди їх перенесли свого часу поляки за те, що вони на українських землях вчили дітей в українській мові. Тепер вони вернули на рідну землю, щоб вчити українські діти.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ І.

(16)

— Кидалаб, дочко, своє поливання, — мати їй у вікно, — йшлаб спочивати: навешталася, наробилася з отим полинням за цілісінький день, натомилася... В мене й руки й ноги як не мої, а в попереку — наче хто кілка загнав...

— Я ще не хочу, мамо спати, — відповіла Орися.

— Де вже там не хочеш! То так здається, а склиш голову на подушку, то не зчуєшся, як і заснеш...

Але тут згадала Оберемчиха, що вчора, лягаючи, Орися закликала на сьогодні Павла, тому не вмовляла далі; а тільки сказала: „Ну, та Бог з тобою, тільки не барися“, — й зачинила віконце.

Десь на другім кутку передмістя чувся веселий регіт, вигуки, а далі й співи, — буяло молоде життя, як те шумне пиво, відганяючи сон-дрімоту в душні хати, на старечі роздумні голови, на застояну, холодну кров. А у вишнику відважно затьохкав завзятий співець ночі, викликаючи на співне змагання своїх пернатих сусідів.

— „Гарно... ах, як гарно!“ — замислилась Орися, й нахилений над кущем півоній глечик застиг, нерухомий, в її руці.

Та й не мислі то були... Вчуття якогось неусвідомленого щастя в рості, в буйні, щастя, що перемало всю істоту, хотів ти того, чи ні, викликало ніжні, як мрійний сон, рожево осяйні видіння, що й темінь вечора сповняли срібним, мерехтливим, прозорим сяйвом...

— Орисю! — почула вона приглушену позву від перелазу,

Затрепетала, як пташка, від раптовости й збудилася з солодкого маріння.

— Ти, Павле? — озвалася. Йди сюди.

Скрипнули в темряві ступійки в перелазі під могутньою ногою вечерньою гостя, а за хвильку його велитенська темна постать виринула з пітьми перед дівчиною.

— Добрий вечір! — привітався напівголосно, скинувши й знов насуваючи на голову бриля. І дивно було Орисі й радісно разом, що голос велетня ніби, як їй здалося, тремтить... Чула в тім і повагу; де повагу! побожність — до себе, й його якийсь незрозумілий острах перед нею...

— „Боже! — мигнула бліскавкою думка, — такий дужий і боїться мене!“...

— Добрий вечір! — відповіла й засміялася вголос на свою думку, бистру думку, дрібно-дрібно, гарно-гарно, ніби урвала й розсипала по тихій воді разок намиста. — Не поломив перелазу?

— Ні, Орисю, — засміявся він і собі.

— „Чого в нього голос тремтить? — подумала знов і знов і знов засміялася. — Змерз, чи що?...“

Взяла відро й глечика й занесла в сіни. Вийшла знову, витираючи руки хвартухом.

— Ну, чом же не кажеш, чого прийшов, на ніч глядя? — запитала вдаючи невдоволену. — Прийшов і мовчить...

А йому й справді немов би язика відібрало, хоч добреж знав і не забув, чого йшов. Взагалі волів би все мати її коло себе, спозирати красу її безвічно, але мовчки, бо бентежився, балакаючи з нею, та й що можна додати словами до того щастя, що грало в нім від її близькости!... Сьогодні прийшов би, якби й не поклика була, бож мав справу, що про неї конче мусів говорити. Сам себе підбадьорював у думці, підсьобував думкою, як батіжком, і проте мовчав. Може й найбільше саме тому, що справа була надто нагла й зачіпала головне її.

— Он той... учора... — почала знов, упадаючи в звичайний з ним поглум, — видно відразу, що молодець, — де й речі взялися, хоч і заговорив уперше тільки...

Це дошкулило. Раптом забалакав.

— Та я, Орисю, й прийшов... правду кажучи... побалакати... Про все з тобою... сьогодні... Завтра вже той...

— „От лиха година! — думав уводночас, досадуючи сам на себе, — наче не мій язик“... Обличчя її він не бачив як слід у темряві, але відчував, що воно насмішкувате, й гаряча кров залила йому твар.

— Ну? — підстьобнула його.

Помовчав хвильку, важко дихаючи, далі — як у прірву зірвався, заплющивши очі:

— Орисю... я прийшов... той... Давай поберемося!...

Вимовив врешті, а сам аж голову вбгав у плечі ніби обуха по тімю сподіваючись.

Сміх застряв у неї в горлі... Всього сподівалася сьогодні, тільки не цього. Аж хитнулася від нього, серце забилося, як спіймана пташка. Відчула, як спаленіла аж до вух.

— Ти... ти щож, — вимовила нарешті згодя, — хочеш, щоб я пішла?

(Дальше буде).

З ДНЯ

ЧОМУ ЦЕ РОБИМО?

Люди вибирають асекураційну грамоту звичайно з таких причин: хочуть забезпечити себе і свою рідню; щоб змусити себе в той спосіб складати гроші.

Мабуть не всі люди знають, що асекураційна грамота це найкращий спосіб на світі, щоб щадити гроші. Крім того найвиплатніший. Бо відсотки грошей, зложених у запомоговій організації перевищають кілька, а то й кільканадцять разів відсотки в банку. Як кожному відомо, відсотки в банку є нині дуже низькі. Крім того гроші зложені в банку, в разі трагічного випадку не помножаться так, як гроші зложені в запомоговій організації.

Сто долярів зложених у банку все буде сто долярів. Але сто долярів зложених у запомоговій організації, нераз можуть принести пятьсот, тисячу і кілька тисяч долярів, залежно від того, на яку суму обезпечив себе чоловік. Одинокою доброю стороною грошей зложених у банку є те, що кожної хвилі чоловік може собі їх вцілости забрати назад. Та деколи ця „добра" сторона є водночас відемною. Бо тому саме, що гроші можна легко забрати, дехто їх забирає і залишається в житті без найменшого фінансового забезпечення.

ПРИМУС ЩАДЖЕННЯ.

Доброю стороною запомогової грамоти є іще те, що чоловік так якби мусів щадити. Якби не це, що він мусить заплатити що місяця вкладку, бо секретар відділу докшкулюватиме йому на кожному кроці, не один чоловік не зложив би ні сотика. Бо до банку вибратись нераз тяжко. А крім того нести до банку одного доляра, — чи два — нема великої охоти. В очах чоловіка ця сума така мала, що й не варта труду, щоб іти з нею до банку.

Але якраз ця сума, коли придержуватись її стало, на далеку мету приносить гарні успіхи. Щадження полягає на витревалості. Головно в тих людей, що удержуються зо своєї щоденної праці, а не з якихось спекуляцій. Рік має 52 тижні. Якби відкладати щотижня лиш по одному долярові, то впродовж десяти літ вийшлоб $520. Впродовж 30 літ, з відсотками, це далоб суму коло двох тисяч долярів. Кожний пересічний чоловік може легко відкладати по одному долярові щотижня. Але чи кожний пересічний чоловік має нині зложених у банку дві тисячі долярів? Ні, не кожний. Лиш деякий. А чому? — Тому, що не було витривалости. Не було внутрішньої волі занести щотижня доляра до банку, та не було когось, щоб все пригадував це зробити.

Запомогова грамота є власне таким „наставником", що все змушує людей подумати про будуче і відложити на будуче для себе і для своєї рідні по пару долярів щомісяця.

ЧИ ЦЕ ЛАСКА?

Дехто може думає, що він тим велику ласку робить, коли належить до запомогової організації. Можливо, що є такі організації, до яких варт належати, хіба так для „ласки", щоб комусь тим приємність зробити, а не собі. Але такі запомогові організації, як У. Н. Союз, які мають фінансових резерв на поверх 150%, які мають такі дешеві вкладки, як рідко котра запомогова організація на світі, які дають крім того ріжного роду окремі запомоги своїм членам й дбають про їх суспільне освідомлення — не уважають за якусь спеціяльну, односторонню ласку цього, коли хтось вступив у їх членство. Бо хоч, безперечно, через зріст членів вони самі кріпнуть і поростають у силу, але водночас своїми грамотами вони роблять такі услуги своїм членам, що багато разів покривають вартість тих кількох долярів, які щомісяця платить член до спільної каси.

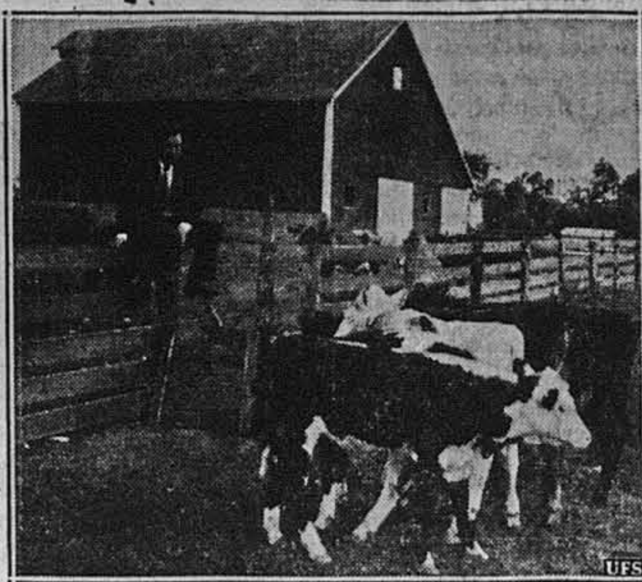
„ДРУГА РОДИНА".

Ось недавно один член У. Н. Союзу, що жив в Америці довгі роки, зазнав трагічного нещастя і втратив життя. Він не мав ощадностей в банку і не мав родини в Америці. Хто зна, як похороненоб його тіло, якби не ощадности в У. Н. Союзі. Союз подбав не лиш про те, щоб заплатити гріши мин відповідний похорон, але члени відділу, до якого належав подійний, вийшли організовано відпровадити на вічний спочинок свого друга. А не булоб кому цього зробити, якби покійний за життя не подбав про це. Бо хто сам про себе не дбає, про того не дбають люди.

Союз став його матеріяльним приятелем у тій трагедії. А відділ, до котрого він належав, став для нього родиною. Немов прочуваючи це покійний за життя відносився до свого відділу як до своєї „другої родини".

„В організації сила", говоримо ми часто. Та не лиш сила, але й приятельство, дружба, родинне тепло, якого самітний чоловік, відорваний від своїх людей, ніколи не зазнає.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НА ФАРМІ. — Вендел Вилкі, кандидат Републиканської Партії на президента, присів на плоті й оглядає корову на своїй фармі в повіті Рош, Інд. Потім він обвіз газетярів, щоб оглянули фарму, на якій він господарить і дістає зиськи.

Ігор Лоський.

УКРАЇНА В XVIII. ВІЦІ У СПОМИНАХ СУЧАСНИКА

Серед споминів про давні часи на Україні звертає на себе нашу увагу книжка Григорія Винського „Мої часи". Написана вона, правда, російською мовою, але на кожному кроці ми стрічаємо українські слова. Автор її походив із родини дрібного козацького старшини зтеперішньої північної Чернигівщини. Жив Винський у другій половині XVIII. віку, отже в добі, коли московський уряд нищив рештки козацької державности.

Винському за молодих років довелося їхати шукати долі на далекій півночі. Але долі тої він не знайшов. Без грошей, полишений на себе супроти спокус великого міста, молодий, — той не диво, що Винський схибив із шляху й навіть опинивсь у вязниці за борги. Пізніше він устаткувався, одружився, але наслідки колишніх гріхів дали себе відчути. Винського, в цьому випадку, здається, навіть безвинно, притягнуто до справи грошових зловживань і заслано на поселення у глибину Московщини, на кордон із Азією. У таких „ведмежих" закутках, як Уфа й Оренбург, Винський провів решту свого життя, бідуючи і з сумом згадуючи свою дорогу батьківщину — Україну. Як на свої часи, Винський був дуже освічена людина, у своїх споминах зумів він дуже гарно й цікаво змальовати тогочасне життя й відносини. Хоч більша частина споминів Винського відноситься до побуту на Московщині, але є місця, присвячені Україні. З них промовляє великий український патріот.

*

Згадує він про тодішню школу на Україні. А наука його, як тоді звичайно бувало, почалася в дяка.

„Згадую я, що будинок, де ми жили, лежав насупроти церкви св. Миколи (у містечку Баклонь, тепер Мілинського повіту на Черногівщині); що школа, яка належала до цієї церкви, знаходилась через дорогу; що в цій школі жив дяк, до котрого мене провадили в науку. Однак, як і чого вчив він мене, я собі не пригадую, зате, що цей дяк часто й боляче сік мене, особливо суботами, це я собі пригадую".

А далі описує Винський, як відбувалася ця суботня „екзекуція", що звалася „субіткою".

„Після вечірні в суботу всі учні збирались до школи й, не сідаючи на місця, а стоячи, очікували дяка. При вході його до школи, ми всі витали його в один голос: „Мир тобі, благий учителю наш!" На це дяк відповідав: „Треба сікти вас", і зараз-таки починав екзекуцію, приговорюючи при цьому „вчись, не пустуй, памятай субітку". Але дяк не був справедливий, бо тих учнів, що їх матері присилали дякові часто млинці, буханці, паляниці і т. ін., бив він по одягу; зате бідаки, або ті, що їх матері були скупі, мусіли розплачуватися „голими задами".

Після дяка вчили Винського вчителі дома, а вже в десятому році післали його до колегії (середня школа), у Чернигові, а пізніше до Київської Академії.

Після закінчення науки в академії Винський ще вступив до приватного французького пансіону (виховничий інститут) у Стародубі, щоб удоскональнити свої знання цієї мови. Бачимо з цього, як високо в тих часах (мова йде про 1760 роки) стояла освіта на Україні. Не даремно Винський не раз і не два з вдячністю згадує у своїх споминах „українське виховання", якому він завдячує любов до книжки.

*

Окремий розділ своїх споминів Винський присвячує описові вдачі тогочасних українців.

„В тих часах українці жили лише поміж собою; крім греків і поляків, чужинці були їм цілком невідомі, навіть з москалями майже не мали вони ніяких зносин, тимто ніхто не мав впливу на їх вдачу. Злочини такі, як убиства, грабунок, тощо, траплялись серед українців дуже рідко. Піяцтво було загально поширене, бо не лише чоловіки, але й жінки з найліпших родин пили горівку, наливку і т. і., але впиватись до забуття вважалося ганьбою, і до справжніх пияниць усі відносилися з призирством. Скупість, ця рідна сестра розрахованости, родичка ощадности, своячка господарности, була в моїх земляків досить поширена, алеж за те здирство було їм чуже. Любов до бешкетів була досить поширена, і то найголовніше поміж шляхтою. Сварки й бійки поміж простолюддям траплялись, алеж не затяжні й не жорстокі, бож далі чубів справа не йшла: забіяцтва бували рідко. Наявну розпусту суворо карали; залицяняж, наскількиб так назвати женихання, терпіли у простому народі, алеж це залицяння ніколи майже не доходило до чогось поганого і, здебільша, мало на меті женячку".

Вичерпавши всі, на погляд Винського, відемні прикмети українців, він, щоб бути справедливим, згадує і добрі риси української вдачі. До них належала передовсім висока моральність. Їй сприяло особливо те, що в тогочасних українців існувала вже громадська думка. До кожного злочинця, навіть свавільця, всі й кожний зокрема ставилися зогидно. Діти були в повній покірливости супроти батьків. Ця покірливість ішла так далеко, що ані вік, ані становище не звільняли від неї. Після смерти батьків покірливість зобовязувала супроти старших родичів. Молоді люди мусіли шанувати взагалі всіх старших. Таких засад по виїзді з України (тобто на Московщині) Винський ніде не зустрічав, те, що їх не було в москалів, його дивувало й обурювало.

Гостинність у цілій Україні була дуже поширена. Подружні відносини були тривкі, їм не можна було нічого закинути. Цю тривкість українського подружжя Винський уважає за варту тим більшої похвали, що жінки користувались повною свободою, й у веденні свого господарства, і в особистій поведінці. Українцям властиві були щирість і дружні відносини до всіх. Вони любили святкувати, веселитись, співати, гуляти, любили музику й розумілися на ній. Зодягатися пишно любили всі. Тут зараз-таки Винський підносить чистоту й охайність української хати. Щодо жінок, то вони, як і скрізь, любили прикрашати себе, але підроблених прикрас не терпіли: жінку, яка вживала білила й румянила, всі оминали як якусь розпусницю...

Накінець Винський підносить релігійність українців. Спричинялась до цього висока освіта українського духовенства.

*

Цікаво ще буде навести враження Винського від його переїзду на Московщину. Вже під час подорожі Московщина вразила Винського погано. Всі міста й сама Москва не зробили на нього ніякогісенького враження. Причиною цього було хіба те, що, живши в Києві, він бачив там великі й величаві будівлі, і з ними порівнював ті, що бачив тепер на Московщині. Це порівняння не виходило на користь цій останній. Славна в москалів дзвіниця Івана Великого, порівнюючи з дзвіницею Київської Лаври, видалась Винському „стовбником".

Найсумніших вражінь зазнав Винський після першої особистої зустрічі з москалями. Він же приїхав до російської столиці Петербургу, щоб як робило тоді багато молодих українців, вступити офіциром до війська. Бути офіцирами тоді могли самі шляхтичі, чи як на Московщині казали — „дворяни". У тих часах на Московщині освіта стояла дуже низько. Більшість молодих шляхтичів ледви вміла підписати власне імя. Алеж щоб бути офіциром — треба було й тоді дещо знати. Тимто при полках були окремі школи, де вчилися читати, писати й рахувати ці дворянські недоуки, чи як їх називали „недорослі" (недоростки). Дали до такої школи й Винського. Вже те саме, що його, недавнього студента Київської Академії, який говорив вільно кількома мовами, прочитав багато книжок, змусили слухати „науки" напівписьменного підстаршини, вже це саме зробило на молодого українця пригнобливе враження. А ще гірше почував він себе, коли почув від своїх нових товаришів лайку: „дурний хахол".

Вже тоді Винський почав розмірковувати над вдачею москалів. Головнож над тим, чому вони з такою погордою відносяться до інших народів, зокрема до українців. І він прийшов до висновку, що всі москалі, не виключаючи найбільших панів, дуже неосвічені. „Навіть ті, яких виховали чужинці, дуже обмежені в знаннях, особливо щодо письменства". Це неуцтво й лежить у корені „самохвальби москалів", якої вже не вдасться в них, на погляд Винського, викорінити.

Пізніші роки пробування серед москалів не змінили погляду Винського на них. Московські дворянські доми на все залишилися в його очах „вертепами". Він не знаходить слів для осуду жорстокости, з якою московські пани ставляться до своїх слуг-кріпаків.

АТАКУЄ. Гаролд Ікес, секретар Внутрішніх Справ, розпочав атаку по радіо на Вендела Вилкі іменем Нового Розділу. Ікес торощив Вилкія за його „демагогію", „тактику тхора" і дволичність.

ОБСЕРВАТОР. — Бригадир-генерал Джордж В. Стронґ, помічник начальника генерального штабу армії Злучених Держав, є обсерватором для американської армії в Англії, запрошений тамошнім урядом.

ПІДГЛЯДАЛИ ТРОЦЬКОГО І РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ

При Вест 105 вулиці в Ню Йорку живе Казимир Палмер, окружений книжками й закиданий листами із найріжніших кінців землі. Він був 22 літ тайним агентом Великої Британії, а два роки вислугувався американській тайній розвідці при армії. Опісля віддавав деякі послуги литовському посольству, а тепер він уже у відставці, але ще збирає вісти про пяту колюмну в Америці. З нагоди смерти Троцького в Мексику він розповідає для вжитку деяких газет інтересні дані про цього революціонера.

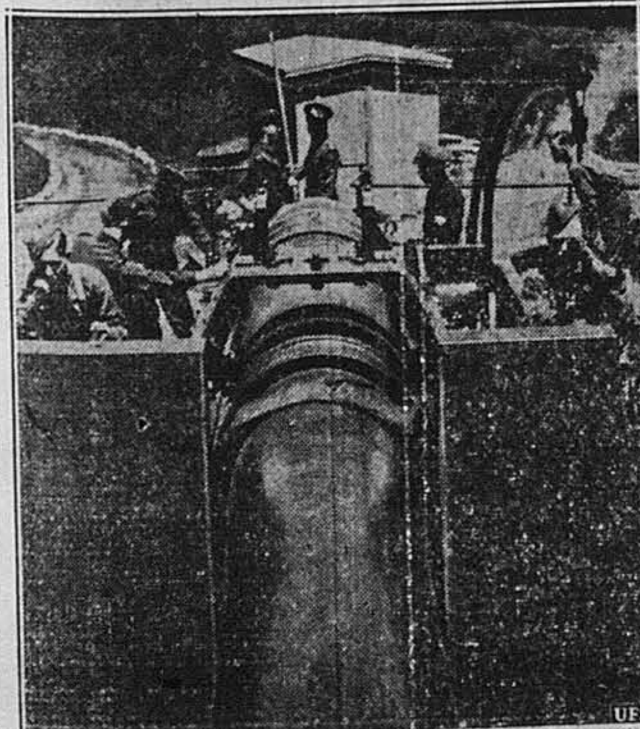
Троцького, каже Палмер, знала лондонська поліція ще в 1904 році. Раз власник приміської галі в Улеркенвел повідомив осередок детективів у Скотленд Ярді в Лондоні, що гурток чужинців винаймили в нього салю на зібрання. Туди пішло трьох детективів і відразу пізнали, що це російські революціонери. Детективи не могли дістатися на раніше зібрання, але пополудні вони вже добре обсадили салю. Вибрали дошки, що відділяли мітингову салю від гардероби, примістилися в гардеробі й могли в такий спосіб чути й бачити все, що там проходило.

На зібранні був тоді Троцький, Ленін і Сталін і це був цілий конгрес. Вони підготовляли тоді революцію на 1905 рік у Росії. Троцький був найбільш переконуючий із усіх. Кожен аргумент, якого Троцький вживав, трапляв до переконання інших. Всі інші були за терор, один Троцький противився. Він твердив, що революціонери не сміють зачинати переслідування, бо вони звернуть проти себе всіх лібералів світу й це нікому добра не принесе.

Зо Сталіном був Троцький у великій приязні. Тоді, на московський лад, вони часто розцілувалися. Та оце зібрання зробило важну помилку. Хтось із революціонерів лишив свої записки на столі. Палмер вхопив їх так скоро, як лише міг і вибіг на двір. Від тоді британські агенти пильно слідили Троцького. Як Троцький прибув в Америку, вони вже чували над ним. Це була світова війна. Палмер перебував у Ню Йорку під іменем Ланг та звідомляв про рухи Троцького британського воєнного аташе при амбасаді, сер Гай Гонта.

Троцького діяльність в Америці мала на цілі здискредитувати тодішніх аліянтів і їх здеморалізувати. Він відкривав в Америці неправильности в російській спеціяльній військовій місії й оголошував їх у своїй газеті „Новий Мір". Раз лише вийшла суперечка між британською розвідчою службою й Троцьким. Німецький утікач Карло Вітман приніз із собою рукопис живучого тоді німецького провідника Марксистів, Карла Лібкнехта, з напастями на німецьку армію. Троцький заборонив Вітманові оголосити цей рукопис. Тоді Вітман віддав її британській амбасаді і статтю видрукувано та розкидано на німецькім воєннім фронті в Европі. Троцький остеріг тоді Палмера-Ланга, що оголосить подробиці про британську шпіонажу в Америці.

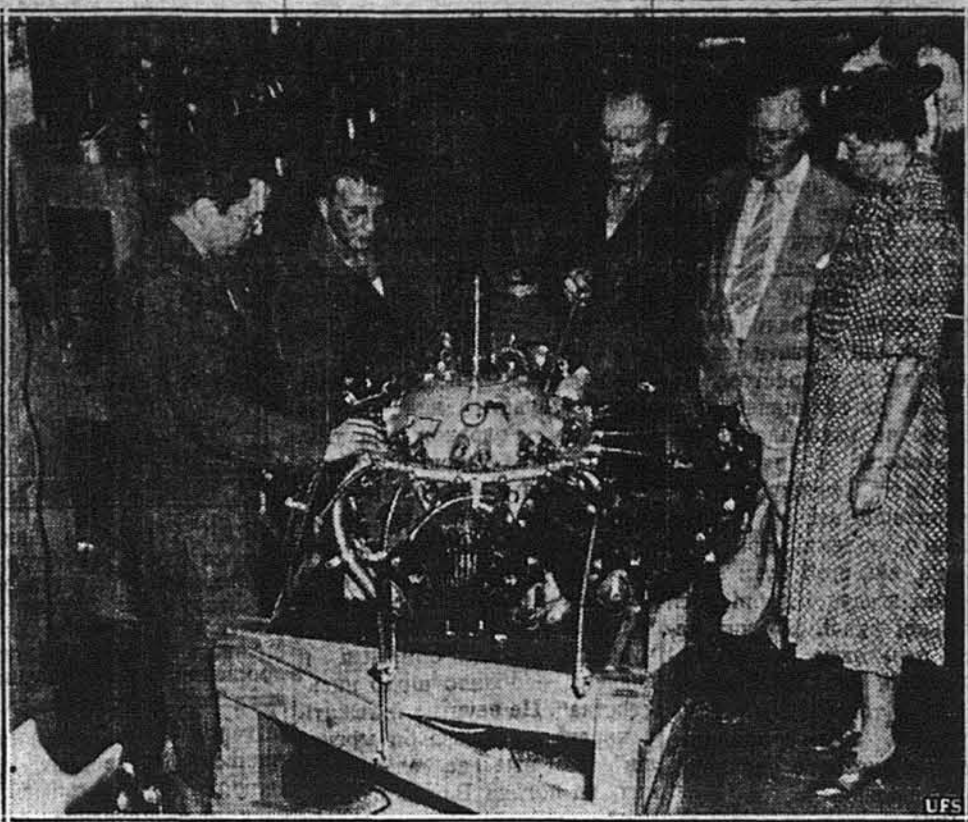
Троцький, на думку Палмера, був за те, щоб усі армії поницили себе відразу, а тоді повинен запанувати большевизм по цілому світі. Таксамо Палмер висловлює переконання, що Троцького замордувала комуністи на приказ Сталіна. Сталін, як каже Палмер, був усе прихильником насилля. Він організував розбої, напади, експропріяції й грабежі.

НА СТОРОЖІ КАНАДИ. — Одна з великих прибережних гармат, що береже Канади. Гармату приміщено в тайнім місці недалеко морської пристані. Залога стоїть безупинно на сторожі і тримає гармату в поготівлі до діяння.

ДЛЯ ЗЛОДІЇВ. — Коли вам доведеться стріляти коло вашого дому, то оця невидна стрільба може вам пригодитися. Винахідник Г. Гавлет з Дітройту (зліва) каже, що стрільба кидає сніп світла в темряві й тамтуди треба стріляти.

УЧИТЬСЯ! — Пані Рузвелтова учиться на підставі інформацій з першої руки про поступ у підготовці велитенської армії летунських механіків. Осьтут д-р Ґаролд Кембел, нюйорський шкільний інспектор показує їй деяких студентів при науці, як виробляти мотори до літаків.

ЯКІ ЛЮДИ ДУЖЕ КРИТИЧНІ

Коли ви невдоволені та пригноблені, то вас прямо ніщо не може вдоволити. Коли світить сонце, то ви бажаєте, щоб захмарилося, а коли хмарно, то не вдоволять вас хмари... Сідаєте їсти, і негайно знайдете бодай одну страву, що таки вас не вдоволить, і ви почнете винувати кухарку чи кухаря...

А дуже багато невдоволених та скривлених людей буває головно тому, що в їх шлунках знаходиться забагато гідрохльоричної кислоти. Таких людей, мовляв, кусає в шлунку, а вони інших людей. От між такими людьми й критиків буває найбільше. Тож коли маєте до діла з такою людиною, що її нічого не вдоволяє, то знайте, що або та людина має якесь постійне шлункове недомагання, або постійно пригноблена через якусь велику невдачу в життю.

ДОБРИЙ СУСІД. — Нелсон Ракефелер, син молодшого Джана Ракефелера, іменований президентом Рузвелтом на становище звязкового для торговельних і культурних відносин між американськими республиками для Ради Краєвої Оборони.

ФРАНЦІЯ ПРОТИ АНГЛІЇ

ВІШІ. — Новий французький уряд маршала Петена дуже невдоволений з відношення Англії до Франції, зокрема з тих промов, які виголошує британський премієр Винстон Чорчил. Франція заповідає, що вона не піддасться британській бльокаді, яку називає „нелюдською" і „нехристиянською". Каже, що вона мусить рятувати населення перед голодом. Але найбільше обурені французи на те, що їм закидають в Англії, що вони не видержали в боротьбі. Французький міністер заграничних справ Пол Бодуен заявив, що в критичній останній хвилині було в Франції на фронті всього дві британські дивізії з 40,000 вояками. Далі каже, що Франція не могла боронити Сомалі, бо мала всього яких 5,000 війська в Джібуті. Є тільки одна правда, казав Бодуен, а це та, що війни не можна було продовжати ні в Франції, ні в кольоніях.

ВИДАЮТЬ 1,000,000 ДОЛ. ТИЖНЕВО МЕНШЕ НА ДОПОМОГУ

ГАРИСБУРҐ. — Стейтова каса Пенсилвенії видає тепер один міліон долярів менше на допомогу безробітним, ніж це було перед роком. Останнього тижня видано з стейтової каси $1,082,000 на порятунок, а минулого року в тому самому часі $2,070,000.

ХТО ПОПИРАЄ БИЗНЕСИ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ", ТОЙ ПОПИРАЄ „СВОБОДУ".

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ІНДІЯ ВІДКЛАДАЄ ПРОПОЗИЦІЮ ОСВОБОДЖЕННЯ АЖ ПІСЛЯ ВІЙНИ

ВАРДҐА (Індія). — Виконний комітет Індійського Національного Конгресу покінчив пятьденні наради і приняв резолюцію, у якій відкидається пропозицію британського уряду, щоб надати остаточну самоуправу для Індії.

Комітет жадає від населення Індії, щоб воно скликувало віча й осуджувало наставлення британського уряду. В резолюції сказано, що британська пропозиція противиться засадам демократії, що їх сама Британия проголосила як свої воєнні цілі. Ті цілі мали бути теж для добра Індії.

Британія обіцяла Індії „рівну й вільну спілку" в британському союзі після війни. Тоді було сказано: „Хвилина, в якій держава занята боротьбою за існування", не надається для обмірковування нової конституції для Індії".

ЗГОДА МІЖ АНГЛІЄЮ І ЕСПАНІЄЮ

МАДРИД. — Прийшло до порозуміння між Англією і Еспанією в справі британської бльокади. Від жовтня Еспанія буде могти далі спроваджувати нафту з Америки.

АНҐЛІЯ ВІДБИРАЄ ТИТУЛИ ВОРОГАМ

ЛОНДОН. — На підставі розпорядку короля Юрія VI., всі визначні німці й італійці, що мали почесні анґлійські відзначення, будуть позбавлені цих почестей. Отже їм відберуться всі ордери, медалі, признання. Між іншими стратить італійський король Віктор Емануїл приналежність славного ордеру підвязки.

ЗУБИ ЗПЕРЕД 50,000 ЛІТ В АМЕРИЦІ

КЕМБРИДЖ, Масс. — Знавці з університету Гарвард відкрили три зуби колишніх печерних людей. Вони вказують, що на північно-африканському континенті жили люди в часі так званої „Неандертальської доби". На думку вчених, зуби мають 50,000 літ. Їх приміщено в Пібади музею Гарвардського університету. Ці зуби викопав антропольоґ Картон Кун в Танжієр у Мароко й перевіз в Америку.

ЗВІРЯТА ПРОЧУВАЮТЬ КАТАСТРОФУ

Люди нераз уже запримітили дивну поведінку звірят у хвилинах перед самою катастрофою. Також підчас недавнього землетрусу в Західній Европі, що його найсильніше відчули в Бельгії, можна було запримітити серед звірят сильний неспокій. Директор одного зоольоґічного городу в Бельгії, оповідає, що на кільках хвилин перед землетрусом льви почали неспокійно бігати по своїх клітках та протяжно ревіли. Одначе їх рев мав інший звук, як завжди. В ньому можна було відчути якийсь переляк, хвилинами голос звірят переходив навіть у якесь жалібне порикування.

Також гострий крик пави мав інші наголоси, якісь трівожні. Носороги, бізони, антильопи, ґазелі й олені тулилися трівожно до огорожі, або гнали наосліп перед себе, наче в якімсь перестраху. Коли сторожі побачили дивний неспокій звірят, підбігли, щоб прослідити причини такого явища. В тому менті відчули вони землетруси і звірята негайно заспокоїлися.

Цікаве, що тільки звірята з родини котів або пережувачів мають прочуття близької катастрофи. Напр. малпи та медведі поводилися зовсім байдуже.

Голяндські часописи пригадують при цій нагоді поведінку звірят підчас жахливої катастрофи, яка в літі 1925 р. навістила малу голяндську місцевість Боркульо. Кілька хвилин перед тим, заки те сільце навістив жахливий буревій, коли ні один подув вітру не заповідав катастрофи, ціле село звернуло увагу на дивну поведінку коров. Корови, що досі преспокійно скубали траву, раптом поклалися на землю — цікава річ — задом до напрямку вітру та втиснули голови сильно в траву.

Один господар так описує поведінку своєї кітки:

„Кітка лежала спокійно при своїх кількаденних котятах. Раптом вона зірвалася з леговища та повиносила котенят, одно по однім із хати на недалеку леваду. Я пішов за нею. В тім менті вихор кинув мене на землю. З моєї хати залишилися лиш руїни. Як би не дивний інстинкт кота, я був би загинув під звалищами".

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 22. серпня 1940., в 9:50 вечором помер в шпиталі довголітній член Тов. „Просвіта", від. 129. У. Н. Союзу,

АНТІН КАВКА,

котрий перейшов з від. 361. 14. квітня 1940. року.

Покійний був у Тов. Просвіта предсідником 2 роки, а цего року був контрольор. Був дуже працьовитий і жертвенний на добродійні цілі. Походив з міста Рогатин, Галичина, і прожив 55 літ. Оставив жену Анастасію і два сини: Василя і Володимира.

Похорон відбудеться в понеділок у 10. год. рано з похоронного заведеня, 15-35 — 149 St., Whitestown, N. Y.

Земля Йому пером!

В Олифант, Па., в Вест Мовнтен Сенаторіюм помер по довгій недузі

ГРИГОРІЙ ВИДРА,

член Бр. св. Кирила й Методія, від. 86. У. Н. Союзу.

Покійний родився в селі Вільках Мазовецьких, повіт Рава Руська, Україна. Прожив всего 54 роки. До У. Н. Союзу вступив 1920 року.

Поохрон відбувся в середу, 21. серпня 1940. р., з похоронного заведення пані Л. Свалов при Ґрент ул., Олифант.

Покійний лишив у смутку сина Миколу і дочку Катерину та дві сестри: Анну і Теклю в Клівленд, О.

Нехай прибрана земля буде Йому пером!

П. Салімаха, секр.

У Гартфорд, Конн., помер 11. серпня 1940. р., член Бр. св. Івана Хрестителя, від. 277. У. Н. Союзу в Гартфорд, Конн.,

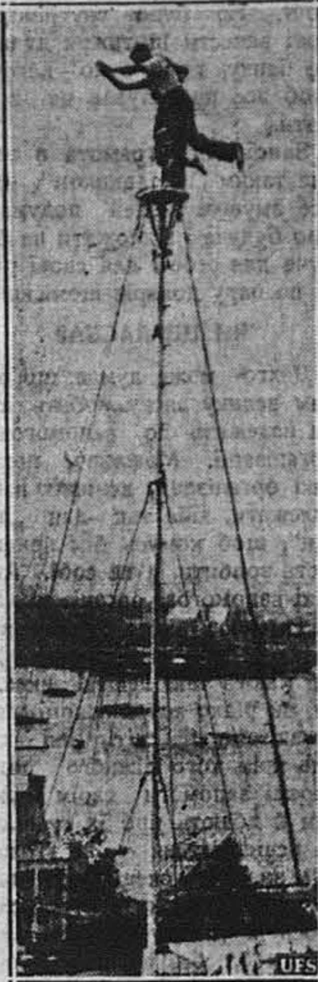
ОНУФРІЙ МОТИЛЬ.

Вступив у члени У. Н. Союзу 24. грудня 1924. року. Родився в селі Дубровниця, повіт Ярослав, Галичина.

Похорон відбувся 14. серпня 1940. Члени Братства і знайомі явились на похороні громадно, щоб віддати останню прислугу покійному. Оставив жінку Ярину і сина Івана.

Нехай земля Вашінгтона буде Йому пером-

Павло Курко, секр.

ВИСОКО НОСИТЬСЯ.

Ось, як можна заробити $500 тижнево. Станьте лише на стовпі високім 140 стіп, як це робить щодня Беті й Бені Факс на Світовій Виставі в Ню Йорку.

ПРОТИ СУХІТ

ЛОНДОН. — Оголошують, що знайдено серум, що лічить сухоти. Переведені досліди дали позитивні наслідки. Та це ще щойно початкові досліди. Тому годі ще певно твердити, що серум надається до загального вжитку.

ТАРЗАН, ч. 88. Зловили його.

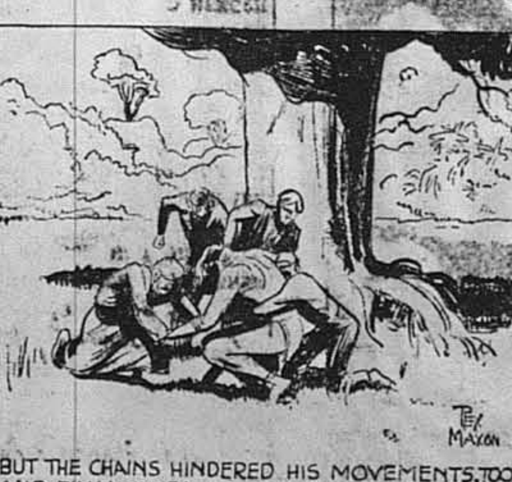
Стріла з Говкового лука положила трупом леопарда. Якраз тоді дикун завважав, як Тарзан скакав уділ.

Говко крикнув та привів до притомности розбишак. Вони скоро окружили свою добичу.

Малпо-чоловік боровся розпучливо. Притім він послугувався ланцюхами як зброєю.

Та ланцюхи спиняли також його рухи і вкінці він уляг переважаючій силі.